

X. Ad confirmationem respondetur non requiri, quod de spiritualibus formetur proprius, et immediatus conceptus, et quidditativus, sed sufficit, quod intelligatur quid nomine spiritualium significetur, seu quid res spiritualis sit, sive conceptus, qui de illa formatur sit proprius illius, sive appropriatus, et cum connotatione ad aliud, vel ad instar alterius formatus, ad quod tamen non pervenitur nisi per discursum, et ideo dicuntur illæ propositiones per se notæ sapientibus, seu discurrentibus. De ente vero in communi facilius formatur conceptus quidditativus, quia quidditas illa est valde confusa, et communis.

XI. Dico secundo: Non repugnat dari propositionem per se notam quoad nos de Deo, ut contento in aliqua ratione communi, et confusa. Sic D. Thomas in hoc articulo 1 ad 1 et 3. Ratio est, quia homo naturaliter desiderat beatitudinem in communi, bonum in communi, et similia, in quibus continetur Deus, qui est ipsa beatitudo, et ipsa veritas, et ita qui amat beatitudinem, sub illa amat id quod beatitudo est, licet errare possit in designando, et cognoscendo illam rem, et illud particulare, in quo talis beatitudo invenitur, ergo sub conceptu beatitudinis, aut veritatis in Deum tendit, et Deum cognoscit saltem in confuso, et in communi. Sed ante omnem discursum cognoscit homo beatitudinem, seu bonum in communi, quod appetit, ergo etiam ante omnem discursum tendit in Deum, non in particulari, et discernendo ipsum ab aliis, sed sub communi, et confuso conceptu beatitudinis, seu boni, quod naturaliter notum est nobis. Sed hoc proprie non est cognoscere quod Deus existit sub conceptu proprio Dei, de quo solum est difficultas præsens, sed solum sub conceptu communi, et sic illa propositio Deus

est, secundum particularem conceptum, ut distinguitur a conceptu communi, et a conceptibus creaturarum non est per se nota nobis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XII. Primo, arguitur argumento Molinæ contra id quod præsupponimus de distinctione propositionis per se notæ quoad se, et quoad nos. Nam in rebus non inveniuntur propositiones, nisi quatenus apprehenduntur, et subsunt terminis ab intellectu perceptibilibus. Si ergo ipsa objecta subsunt terminis ignotis, et confusis, neque possunt fundare propositionem per se notam secundum se, neque quoad nos, nisi propositio sumatur valde improprie pro ipsa re ut est in se, non ut subest apprehensioni intellectus. Si vero subsunt terminis habilibus, et ipsi intellectui notis, hoc ipso propositio erit per se nota nobis, et non solum secundum se, sed quoad nos, loquendo proprie de propositione. Confirmatur, quia quando formatur hæc propositio: Deus est, vel intellectus videt terminos, quibus talis propositio constat, et dirigitur in illos, vel in alios. Si in alios, non est circa propositionem de qua loquimur, mutatis enim terminis, seu conceptibus, mutatur propositio. Si in illos, ergo illi sunt noti nobis, et sic illa propositio non solum erit per se nota secundum se, sed etiam quoad nos. Confirmatur secundo, quia ratio D. Thomæ aut nihil probat, aut nimis. Nam ex una parte sequitur ex ipsa, quod omnis propositio, in qua prædicatur de Deo aliquod attributum sit per se nota secundum se, si quidem omnia attributa essentialiter conveniunt Deo, et sunt idem cum ipso, cum tamen videamus unum demonstrari per aliud; atque adeo non sunt per se

nota, sicut cum demonstratur æternitas per immutabilitatem. Ex alia vero parte, neque etiam sapientibus videtur esse per se notum Deum esse, quia nulli sapientes habent conceptum quidditativum, et proprium de Deo: qui vero per fidem Deum attingunt non immediate cognoscunt Deum esse, sed per medium auctoritatis, et testimonii licet sine discursu.

XIII. Respondetur quod in rebus non invenitur propositio formaliter, seu significative; hæc enim pertinet ad conceptus, et voces; invenitur tamen objective, et fundamentaliter, quod sufficit ut dicatur propositio per se nota objective, sicut explicatum est. Et ad id quod dicitur non esse per se nota objecta, si subsunt terminis confusis, seu ignotis, distingo; si objecta sic representata sub illis terminis habeant inter se immediatam, et essentialem connexionem, nego; sic enim secundum se, et objective fundant esse per se nota, licet quamdiu terminis illis insufficientibus subsunt, nobis non innotescant. Si autem talem connexionem non habeant, concedo, quod non sunt per se nota. Imo in hoc fundatur doctrina D. Thomæ quod potest aliquando contingere propositiones aliquas objective sumptas habere immediatam connexionem, et sic immediate esse cognoscibiles, et tamen prout significantur aliquibus terminis non notificari per se omnibus, sed solum sapientibus illos terminos, id est, sapientibus. Nec D. Thomas improprie sumit propositionem, accipiendo illam objective, nam re vera objectum propositionis complexum, etiam nominari solet propositio, seu veritas objectiva.

XIV. Ad primam confirmationem respondetur quod qui format illam propositionem, videt illos terminos, sed non penetrat illud, quod signi-

ficant sine discursu, sed solum confuse intelligit illos. Ad secundam confirmationem negatur antecedens. Ad primam partem probationis respondetur non esse inconveniens, quod omnis propositio, in qua prædicantur attributa de Deo, sit per se nota secundum se, licet ex imperfectione nostri intellectus non formantis adæquatum conceptum Dei, sed plures inadæquatos, possit ex uno transire ad demonstrandum aliud, sicut etiam ipsa existentia Dei demonstratur a nobis quamdiu non est per se nota nobis illa propositio, licet non demonstratur a priori, sed per effectus, quia non est aliud attributum prius ipsa existentia, etiam nostro modo concipiendi. Ad aliam vero partem probationis dicimus, quod sapientes non formant conceptum Dei quidditativum, ut est in se immediate, sed quidditativum connotative, et mediate, ut ex creaturis elici potest per connotationem, et effectus, et hoc sufficit ut tali quidditate sic cognita inferatur immediate illi convenire existentiam, seu essentialiter.

XV. Secundo, arguitur quia in nullo homine est ignorantia invincibilis de existentia Dei, ut communiter tenent auctores, et videri potest p. Granados hic disp. 1, sect. 3; magister Gonzalez, disp. XI, concl. 3; magister Torre 2-2, q. xciv, art. 2, disp. 3, licet oppositum senserit Molina supra citatus. Et hoc constat, quia quicumque qui non cognoscunt Deum, reprehenduntur a Scriptura, Sapientiæ XIII, et Rom. 1. Dicitur etiam Job xxvi: *Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul*: et Jo. 1: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem*, et similiter constat, quod omnes homines tenentur se convertere in Deum, et ipsum colere, et peccant colendo falsos deos; ergo oportet, quod naturaliter cognoscant dari verum

Deum, alias quomodo peccarent non colendo ipsum. Et hinc confirmatur, quia in practicis est principium per se notum, Deus est colendus, et contra lumen naturæ idola sunt colenda; ergo oportet, quod sit per se notum Deum esse: patet consequentia, quia illud principium per se notum, Deus est colendus, non loquitur de Deo possibili, aut imaginabili, sed de Deo existente, nec sub conditione procedit, si datur Deus debet coli, sed absolute, Deus est colendus; ergo supponitur dari Deum, sed non supponitur ut cognitus per demonstrationem, quia illud principium practicum est per se notum; ergo antevertit omnem demonstrationem; ergo a fortiori id quod supponitur in tali principio, scilicet Deum esse antevertit omnem discursum, et est per se notum.

XVI. Confirmatur secundo, quia perveniens ad usum rationis tenetur pro primo instanti converti ad Deum, pro primo autem instanti, sive iniciativo, sive terminativo discursus, non cognoscitur Deus per demonstrationem, cum vix post multum tempus id assequantur philosophi; ergo dicendum est, quod hæc notitia est naturaliter habita, et non per discursum, alias non solum in primo instanti, sed nec post multum, et longum tempus homines tenerentur ex vi luminis naturalis, et remota fide Deum colere, imo et pauci, quia pauci sunt qui has demonstrationes cognoscant de Deo in particulari, inconveniens est autem dicere, quod tam pauci homines, et post tam longum tempus teneantur verum Deum cognoscere, et amare. Idem argumentum fit desiderio naturali videndi Deum, et assequendi beatitudinem, de cognitione peccati, quod intelligitur esse contra aliquam summam regulam, et ultimum finem, hæc autem omnia naturali lumine cognoscuntur, alias ante illam

demonstrationem non peccaret, qui non amaret Deum, et offenderet ipsum.

XVII. Respondetur admittendo, quod non datur ignorantia invincibilis de Deo, negamus tamen eam ignorantiam tolli per lumen principiorum sine discursu, sed per discursum licet facilem, et pervium omnibus saltem quoad rationem communem alicujus primi principii omnium rerum, nam Scriptura dicit: *Esse enexcusabiles, qui ignorant Deum, eo quod invisibilia ejus per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*, ad Rom. 1, ergo per discursum ex effectibus deductum. Et Sapientiæ XIII, dicitur: *A magnitudine speciei, et creaturæ poterit cognoscibiliter creator horum videri*. Et infra: *Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum, quomodo hujus Dominum non facilius invenerunt?* Itaque per discursum a creatura, et ab effectibus potest cognosci Deus, sed ita facile ut multo melius quam ipsum sæculum, et opera ejus, non autem ex nuda terminorum explicatione id cognoscendo sicut prima principia. Ad hoc autem ut non habeat quis ignorantiam invincibilem de hac veritate, sufficit quod per aliquem discursum facilem ex admirabili ordine, et gubernatione totius universi deductum possit cognosci Deus sicut etiam non datur ignorantia invincibilis de præceptis decalogi, sicut de adulterio, homicidio, etc. Et tamen præcepta decalogi sunt conclusiones deductæ ex communissimis principiis naturalibus, ut docet Div. Thomas 1-2, q. c, artic. 1 et III, licet inter leges promulgatas, seu editas, præcepta decalogi sint sicut prima principia respectu aliarum legum positivarum, ut docet 2-2, quæst. cxxii, art. 1, de quo ibi videri potest Cajetanus. Ad hoc enim ut nullus sit excusabilis, et consequenter non

detur ignorantia invincibilis, sufficit quod in promptu, et facile aliquid sciri possit per discursum, nec requiritur quod sit per se notum ante omnem discursum.

XVIII. Ad primam confirmationem respondetur, quod in practicis est principium per se notum Deum esse colendum, sed tamen non repugnat quod principia practica supponant aliquid speculative notum per discursum, non enim quidquid est per se notum practice oportet, quod sit per se notum speculative, quia practicum oritur ex speculativo, intellectus enim speculativus extensione fit practicus; et ita post speculationem, etiam per discursum factam, possunt oriri principia practica, quæ non tam attendunt ad veritatem rei, quam ad convenientiam ad finem. Unde non sequitur, quod si est principium practicum Deus est colendus, præsupponatur ly Deus cognitus ante omnem discursum, tam practicum, quam speculativum, sed sufficit quod ante omnem discursum practicum, sed post aliquem speculativum; præsertim si intelligatur illud præceptum de Deo in particulari, et distincte cognito, sic enim illa propositio Deus est colendus, non est primum principium, sed est conclusio deducta ex primis principiis, pertinet enim ad primum præceptum decalogi, præcepta autem decalogi sunt primæ conclusiones, seu immediate deductæ ex principiis communissimis, ut ex D. Thoma 1-2, quæst. c, art. 1 et III, supra retulimus, et ita facillimo negotio per discursum deducitur.

XIX. Ad secundam confirmationem respondetur quod in primo instanti tenetur homo converti ad Deum, non ut cognitum in particulari, et distincte, sed confuse, et in alio, scilicet sub ratione beatitudinis, vel finis ultimi honesti. Nam in primo instanti, quo pervenitur

ad usum rationis, solum proponitur illud commune principium: Bonum est faciendum, honeste, et secundum rationem est vivendum, hoc enim est pervenire ad usum rationis, id est, ad notitiam eorum, quæ ad bonum, et ad convenientiam rationis conducunt. Quod si in illo primo instanti tanta sit illuminatio a Deo, quod etiam ipsum in particulari, et distincte aliquis intelligat, ut communiter contingit in his, qui nutriuntur in fide catholica, tunc multo melius poterit converti ad Deum in particulari, sed nos loquimur absolute, et pro omni casu, et secundum id quod sufficit ad verificandum, quod in illo instanti tenetur quis converti ad Deum. Ad id quod dicitur de desiderio naturali erga Deum, et beatitudinem, et de cognitione peccati solum probat naturaliter nos tendere in Deum sub ratione beatitudinis, et finis ultimi, non autem quod in particulari, et distincte sumptus sit per se notum, quod existat, sed tendit desiderium in ipsum ut notum per discursum. Et ad cognoscendum peccatum, sufficit cognoscere, quod sit contra regulam rationis, et contra ea, quæ nobis proponit lumen naturale, non tamen sequitur, quod distincte et in particulari cognoscatur Deum esse ante omnem discursum.

ARTICULUS II.

Explicantur rationes, quibus D. Thomas probat Deum esse.

I. Quinque rationes principales elegit D. Thomas in hoc articulo tertio ad probandum Deum esse, ex quibus, ut advertit Cajetanus in præsententi directe probat quinque conditiones, seu attribua divinitatis, quæ non possunt inveniri nisi in ente increato, et sic illis probatis, remanet probatum dari aliquod ens increa-